De Levende Natuur 52 (7):129-133 (1949)

DE MUSKUSRAT IN NEDERLAND

De muskusrat werd in 1928 in België ingevoerd en is waarschijnlijk in 1930 uit een pelsdierfokkerij bij Aerschot ontsnapt, waarna deze dieren zich langzaam maar zeker over een groot deel van België verspreidden.

In 1941 werd de eerste muskusrat in Nederland gevangen en wel in het visrooster der Venbergse watermolen te Valkenswaard. Nadien volgden nog enkele zeer verspreide vangsten in Noord-Brabant en steeds betrof het een enkel exemplaar.

Fig. 1.

Een uitzondering maakte Westdorpe (Z) waar twee dieren in een fuik werden gevangen.

Zodra bij onze Dienst een bericht van het vangen van een muskusrat binnenkwam werd op de vangplaats en omgeving, zeer ruim genomen, een onderzoek ingesteld en steeds was het resultaat negatief.

Nadat in 1946 een tweede exemplaar te Valkenswaard was gevangen, ook nu weer in dezelfde watermolen, gelukte het ons een kleine kolonie muskusratten te vinden in het Kraaiven bij Borkel. Dit Kraaiven is een aan het riviertje de Dommel gelegen moeras en ligt voor een deel op Belgisch gebied.

In dit terrein werd de eerste muskusrat met een klem gevangen. Later in de zomer van '46 werden in het Malpieven, eveneens te Valkenswaard, behalve volwassen dieren ook jonge dieren gevangen waardoor het bewijs werd geleverd dat de muskusrat niet alleen in Nederland voorkwam maar ook voortteelde.

De Levende Natuur 52 (7):129-133 (1949)

De muskusrat heeft wat vorm betreft zeer veel overeenkomst met de woelrat.

Het verschil in grootte sluit echter elke vergissing uit. Een woelrat van 150 gram is al een zeer grote terwijl de volwassen muskusrat ± 1300 gram, soms nog meer weegt. Bovendien sluit de bij de basis ronde maar naar het uiteinde steeds meer zijdelings afgeplatte staart elke twijfel uit. Het lichaam van de volwassen muskusrat is ± 32 cm lang waarbij dan nog de staart van ± 26 cm komt.

In het voorjaar van 1948 was de toevoer van muskusratten uit België ver boven onze verwachting. Te Valkenswaard werden sinds 7 Januari in totaal 95 stuks gevangen waarvan 59 in het Kraaiven en 36 stuks in de visvijver bij de Venbergse molen. Hierbij zijn inbegrepen enige exemplaren die door vissers in hun fuiken waren aangetroffen. Het is al enige malen voorgekomen dat wij door vangsten in fuiken van vissers attent gemaakt werden op het aldaar voorkomen van muskusratten, en deze berichtgeving wordt uiteraard zeer door ons gewaardeerd.

In de visvijver bij de Venbergse molen werden sinds 11-10-48 geen dieren meer gevangen en alles wijst er op dat de ratten hier uitgeroeid zijn.

In het Kraaiven worden vrij regelmatig muskusratten gevangen welke ongetwijfeld via de Dommel uit België komen en in het Kraaiven een voor hen zeer geschikt terrein vinden.

Te Hilvarenbeek werd op 7-10-48 een muskusrat gevangen tijdens het schonen van een klein waterloopje. Het door ons ter plaatse ingestelde onderzoek leverde niets op. Wel vonden wij in een viertal oude kleiputten te Diessen gem. Hilv. een haard van muskusratten. Deze kleiputten zijn ontstaan doordat een in de nabijheid liggende steenfabriek daar de klei voor de te bakken stenen weghaalde. Door deze graverij zijn voor de muskusrat ideale woonplaatsen ontstaan. De plantengroei, lisdodde, riet, waterlelie enz. verschaft hun rijkelijk voedsel en de steile hoge oevers bieden hun een prachtige gelegenheid voor het graven van hun onmisbare holen.

Deze holen zijn steeds onder water gelegen, soms wel één M. diep. Het naar buiten gewerkte zand dat een lichtere kleur heeft dan de bodem van de plas of ven is altijd een duidelijke aanwijzing.

De holen lopen soms dicht onder de oppervlakte van de oever terwijl de boven water gelegen uitmondingen altijd met uit plantendelen bestaande proppen zijn dichtgestopt.

Deze holen worden ook gebruikt als opslagplaats voor de wintervoorraad zodat het niet aanwezig zijn van winterhutten in 't geheel geen bewijs is dat er geen muskusratten wonen. In de holen worden ook de jongen geboren zoals wij te Dommelen gem. Valkenswaard, konden vaststellen.

In bovengenoemd terrein te Diessen ontdekten wij meerdere winterhutten, oude, nieuwe, en nog in aanbouw zijnde. Wij waren hier in de gelegenheid om waar te nemen dat het bouwen van een winterhut van ongeveer 1 meter hoogte en breedte in één week gereed kan zijn. Deze hutten worden in September-October gebouwd. De dieren zijn dan door een ware bouwwoede bezeten.

In het voorjaar vinden wij op de plaatsen waar muskusratten wonen altijd veel

De Levende Natuur 52 (7):129-133 (1949)

afgebeten plantendelen in het water drijven z.g. bijtsel. Vaak worden bosjes mattebies of lissdodde gevonden op hoopjes ter grootte van een handvol en kruiselings met de ondereinden over elkaar gelegd.

Deze bosjes vormen samen een drijvend eilandje en dit wordt door het dier als eetplaats gebruikt. Ook hun sporen worden in het voorjaar veelvuldig waargenomen

Het spoor van de staart het sleepspoor zien wij echter maar zeer zelden. Ook vinden wij in het voorjaar langs de waterkant hun taartjes.

Dit zijn kleine hoopjes zand waarin door het dier wat vocht met muskusgeur

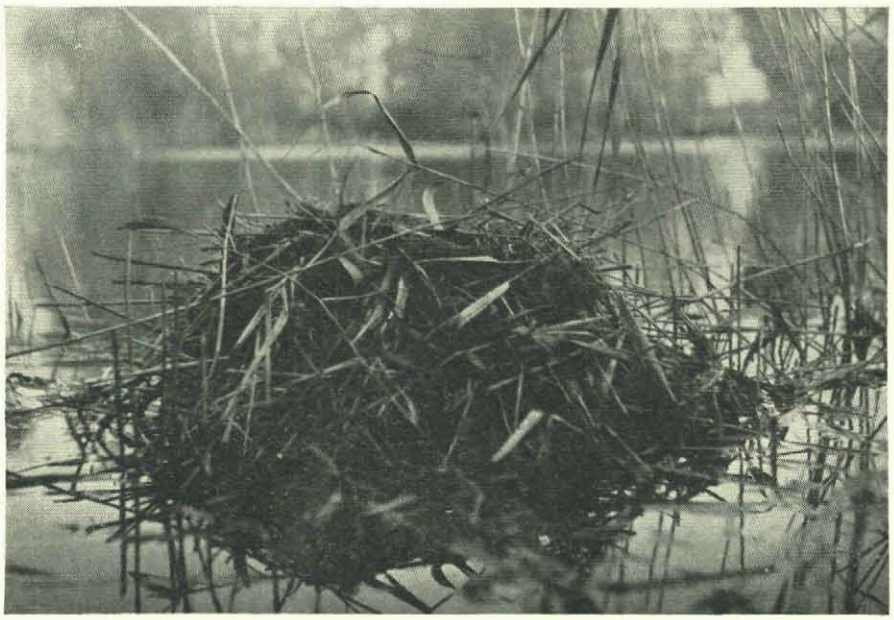

Fig. 2. *Winterhut in 't najaar.*
foto JB. V. D. PEPPEL

gedeponneerd werd en daarna weer toegedekt. Dit vinden wij alleen in het voorjaar, paartijd. In het najaar en winter is van dit alles niets te vinden. Hoogstens zien wij hier en daar een enkele wortelstok van riet drijven. Sinds 7-10-48 werden in de kleiputten te Diessen 25 dieren bemachtigd.

Enkele jachtopzichters en oud-jachtopzichters vangen daar en elders met door onze Dienst ter beschikking gestelde klemmen de muskusratten weg.

Dat dit wegvangen, dus het totaal opruimen van een haard zeer wel mogelijk is hebben wij reeds enige malen ondervonden.

Behalve de hulp van jachtopzichters waren wij zo fortuinlijk van de kennis en voorlichting van een muskusratexpert gebruik te kunnen maken.

Deze persoon was in Amerika ruim 30 jaar muskusratvanger van beroep en kan dus veilig als ter zake kundig worden beschouwd. Hij leerde ons hoe een rat te vangen

De Levende Natuur 52 (7):129-133 (1949)

en niet alleen een voorppotje van de rat wat voordien nog maar al te dikwijls gebeurde ondanks de met rubber-beklede klemmen.

De voorpoten van de muskusrat zijn in verhouding tot de achterpoten zeer teer gebouwd. De met rubber voorziene klemmen breken het been niet doch door de uiteraard heftige pogingen van het gevangen dier om los te komen wordt de poot ontwricht en vaak door het dier op deze plaats afgebeten.

Het is voor de vanger die er voor dag en voor dauw op uit trekt om zijn klemmen te controleren natuurlijk altijd een grote teleurstelling als hij in plaats van een muskusrat alleen een pootje in de klem vindt.

Fig. 3. foto JB. V. D. PEPPEL

Indien de aldus verminkte dieren in het water kunnen komen geneest zulk een toch ernstige verwonding zeer snel. Na 2 weken is alles weer door de huid overgroeid. Dit konden wij bij het nogmaals vangen dezer dieren meermalen vaststellen. Slechts éénmaal vond ik een muskusrat die aan een dergelijke verwonding was bezweken. Dit dier had, doordat het van waarin het een poot verloor plotseling was droggevallen, geen water meer kunnen bereiken.

Wel had het gepoogd om door het graven van gaten in de vochtige bodem bij water te komen.

Onze expert bewees ons dat de winterhutten lang niet altijd als woning door de dieren worden gebruikt, in de winter zeer zeker niet, maar dat deze winterhutten in hoofdzaak voedselopslagplaatsen zijn. De dieren wonen, soms op meer dan 100 M. afstand van het ven met de winterhutten, in de hoger gelegen oevers van sloten en waterloopjes.

De Levende Natuur 52 (7):129-133 (1949)

Als het water bevroren is zwemmen de ratten onder het ijs van hun holen naar de winterhutten, welke aan de onderkant een ingang hebben, om zodoende bij hun voedsel te komen. De naam winternest is in de meeste gevallen niet juist zoals uit bovenstaande wel blijkt.

De „Oldman", onze expert is al 70 jaar, toonde ons hoe deze onder het ijs gelegen route van de muskusrat te zien is.

Het dier volgt steeds dezelfde weg en de luchtbellen die op deze weg tegen het ijs worden afgezet markeren dit pad duidelijk. Het is maar een weet.

Om op zo'n onder het ijs gelegen pad of wissel een klem te plaatsen waarin de passant onfeilbaar wordt gevangen is weer wat anders.

Maar ook dit werd ons duidelijk gemaakt. Ondanks het feit, dat wij de muskusratten tot en met de laatste wegvangen zodra hun verblijfplaats ons bekend is, zijn er dit najaar (48) steeds meer haarden van deze dieren door ons gevonden. Enkele bezoeken bij onze Zuiderburen brachten ons volkomen op de hoogte waaraan deze meerdere vondsten ten onzent toe te schrijven zijn. Overal waar wij in België maar even rondneusden vonden wij nederzettingen van muskusratten en vaak in ontstellend groot aantal en in één geval slechts 2 meter over de grens. Daar vele kleine riviertjes en stroompjes ons land binnenkomen en deze watertjes uit België soms onmiddellijk langs de muskusrat-kolonies lopen ligt het voor de hand waaraan wij deze meerdere vondsten te danken hebben.

De muskusrat, vroeger bisamrat in het Duits, is een mooi en door zijn levenswijze een zeer interessant dier en eigenlijk een aanwinst voor onze fauna.

Door zijn hebbelijkheid om graag in dijken en andere waterkeringen te graven is hij voor ons lage land zeer gevaarlijk. Om deze reden zijn wij hem dan ook liever kwijt dan rijk.

J. v. d. Peppel,
Plantenziektenkundige Dienst

DE GERANDE OEVERSPIN (DOLOMEDES)

Hoewel wij in ons land geen spinnen hebben, die in grootte kunnen concurreren met de tropische vogelspinnen, bezitten wij toch wel enkele soorten, die er, wat formaat betreft, mogen zijn. Zo hebben *Tegenaria atrica* (C Koch) en *T. domestica* (Clk) een lichaamslengte van bijna 2 cm; *Araneus quadratus* Clk., het mooie, groen of wijn-rood gekleurde familielid van de gewone kruisspin (*A. diadematus*) en ook de bijna zwarte wolfspin *Tarentula fabrilis* (Clk.) halen soms de 2 cm. Onze grootste spin is echter wel de gerande oeverspin (*Dolomedes*), die een lichaamslengte kan bereiken van 22—23 mm en die met uitgespreide poten 5—7 cm omspant. Er komen in ons land twee soorten van voor: *D. fimbriatus* (Clk.) en *D. plantarius* (Clk.), maar deze verschillen slechts van elkaar in enkele zeer kleine en moeilijk waarneembare details; we komen daar op het einde van dit artikel nog